

Unitárius Jövendő

Egyháztársadalmi, hitéleti és missziói célokat szolgáló lap.

Felelős szerkesztő: KOVÁCS LAJOS brassói lelkész-esperes.

Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára Romániában évi 100 lej. Magyarországon évi 5 Pengő. Más országokban ennek megfelelő összeg

Csendes óra.

Pünköst egyike az u. n. nagy ünnepeknek. Közeledtével és megérkezésekor az emberek ebben a nyugtalan és nyomoruságos időben is kellemes ünnepet kívánnak egymásnak, amint általában nagy ünnepekkel kapcsolatban szokás. Ezt a kívánságot küldjük mi is pünköst ünnepére minden olvasónak. De e kívánságot kiegészítjük azzal a forró óhajjal, hogy vajha minél rövidebb időn belül a háborút a béke, a nyomoruságot a megnyugvás érzete váltaná fel az egész földön. Mikor ez az idő elkövetkezik, az emberek szívében önként gyul majd lángra a pünkösti lelkesedés.

A mind nehezebbé váló életküzdelmek között elgondolkozunk a pünkösti történeten. A tanítványok magukra vannak hagyva. A nagy bizakodás és reményteljes jövő után, melyet Mesterük jelenléte és sokszor hangzó beszéde alakított és színezett ki a lelkükben, mindenfelől ellenséges indulattól érzik körülveve magukat. A Jézus tragédiája által okozott nyomás alól nehezen tudnak szabadulni. Félrevonulva a világtól, kiábrándulva eszményekből és az önfeláldozás szelleméből, megfélemlítve az emberi gonoszságtól, inkább a fájdalom súlya, mint a hivatás tudata tartja össze eleinte őket. Az együttlét s az ebből származó összetartás az alapja mindannak, ami bennök lassanként végbemegy és világtörténelmi eseményé fejlődik. A félve mondott, de bizalmas szavak őszintesége, emlékek megújítása és a lelkek önkénytelen egybekapcsolódása rendre mindjobban felmelegíti a szíveket, elindítja bennök a természetes gondolkodást, hivatásuk tudatára ébreszti. Nem féltik többé az életüket. Az eszme lelkesíti, melyért meghalt a Mester. A lelki erő a köteletség és önfeláldozás útjára állítja őket. Átérik, hogy „boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért, mert övék a menyeknek országa”. Pünköstöt teremtenek.

Elhagyottságunk és nyomoruságaink érzetében akkor lenne igazán sötét számunkra a jövő, ha új pünköstnek az eljövételében elveszítene a hitünket.

Oh milyen jó lenne, ha a közeledő ünnep ne csak a bizakodást ujtaná meg és a reménységet erősítené, hanem régóta várt örömet, békét és beteljesedést is hozna magával!

kl.

Servét Mihály élete és halála.

Egy gyöngybetűkkel írott, megfakult kézirat jutott a kezünkhöz a következő címmel:

„Egy ritka elméleti tehetségű spanyolnak, SERVETUS MIHÁLY-nak élete és halála, melyet Mosheimius-ból kihalászott és igen rövid köntösbe öltöztetett Léczfalvi Szacsvai Sándor.”

Abban a hitben közöljük e kéziratot, hogy annak szövege ismeretlen olvasóink előtt. Viszont Servét Mihálynak a sorsa, aki az Isten Egység hitének legelső elfogadói és hirdetői közé tartozik, kissé részletesebben kifejtve bizonyára mindenkit érdekelni fog. Tudjuk, hogy vallásos meggyőződéséért, a megismert igazság mellett való megmaradásáért 1553-ban Genfben máglyán elevenen megégették.

*

Servét Mihály — aki másképpen Reves Mihály-nak, sőt utoljára Villa Novanus-nak is nevezte magát — Spanyolországban Arragóniának Villa Nova városában született 1509-ben. Atyja gazdag törvénytudó volt és a város jegyzője. Abban az időben Spanyolországban a nevezetesebb római katolikus családokban az volt a szokás, hogy gyermekeik közül egyet papnak adjanak, azt, aki mind testben, mind egyéb tekintetben gyengének látszott. Abban a városban, sőt az egész országban a Dominikánusok szerzete állott a legjobb hirben. Atyja a Dominikánusokhoz adta be fiát s gyermekkorától fogva barátruhában ott nevelte egészen 19 éves koráig, hogy pap legyen. Servétnek olyan éles esze és gyors felfogása volt, hogy másokat hozzá hasonlítani nem lehetett. Az iskolai tudományok mellett a zsidó és görög nyelvet is tökéletesen megtanulta. A bibliát alattomban szorgalmasan olvasta és a maga józan okossága rájárára keményen ráhuzta. Mikor a papi életet kitanulta és gyomrából megutálta, megszökött. Párisba ment, ahol — nehogy ráakadjanak — a Servét nevet a Reves névvel cserélte fel. Ott az akadémián előbb törvényt tanult, azután orvosi tudományt. Az utóbbiban

annyira vitte, hogy bámulatot keltett. Rövid idő alatt a párisi orvosi fakultással vetélkedése támadt, amiért a parlament elé idézték. E bámulásra méltó talentummal és különös szorgalommal felruházott ifjú már 22 éves korában a „Szentháromság“-ról könyvet írt és adott ki titkon a saját — Servét — neve alatt, latin nyelven. Ez a könyv az egész keresztény világot megzavarta. A pápa országát éppen úgy, mint Luther Márton, aki Babylon tornyának a fedelét nem sokkal azelőtt már lehányta, valamint az annak kőfalát már kopácsoló Kálvin Jánost is. Ezzel a könyvével Servét rossz szagu fát tett a tűzre. Némelyek szerint előbb lutheránussá, azután kálvinistává lett s ezen az alapon Lutherrel, Kálvinnal, Melánchtonnal s ama kor több más kiváló és nevezetes emberével személyes ismeretségbe jutott, vagy levelezési összeköttetésben állott. A közöttük támadt szüntelen vetélkedésnek nem volt vége-hossza. Ezek az emberek szégyelték, hogy már új talpkőre állított eklézsiájukat más talpkőre fektessék. Servét pedig őket írásaiban szakadatlanul kérdőre vonta. Valóságos ellenséges indulat fejlődött ki közöttük, úgy, hogy Luther és Kálvin minden követője Servét ellen támadt, akiket maga Kálvin tüzelt fel.

Franciaországban igen nagy vigyázat és oltalom alatt állott a régi vallás erőtlensége és a pápa hatalma. Servét hamar felismerte, hogy ő itt könyveit nem adhatja ki és céljában nem mehet előre. Tudta azonban, hogy Németországban már támadtak becsületes érzésű és bátorlelkű emberek, akik a vallás ügyében és az akkori pápa uralkodásán sokat igazítottak. Elszánta magát, hogy Németországba megy. Az volt a szándéka, hogy az ott már ismertté vált, vallást jobbitó tudósokkal a maga értelme, telfogása szerint értekezzen és könyvét is kinyomassa. Tehát 1530-ban Lyonon és Genfen keresztül Baseldbe ment. Tudta, hogy ott már 6 esztendő óta a pápától elpártolt Zwingli tanít. Ennek a városnak Okolampadius személyében igen híres papja volt. Hozzá folyamodik s neki egészen kinyilatkoztatja magát, sőt azt is megmondja, hogy az ő igazi neve Servét. Ők ketten szóval és írásban titokban sokat vetélkedtek, míg Okolampadius félve attól, hogy ez a spanyol elrontja az ő vallásukat, közölte a dolgot több lelkésztársával, minek az lett a következtetése, hogy a főbbek közül négyen: Okolampadius, Zwingli, Bucker Márton és Capito Fabricius egy titkos helyen összegyűltek. Itt Okolampadius leleplezte Servétet és elbeszélte a vele folytatott minden vetélkedését. Hosszas tanácskozás és vitatkozás után azt határozták, hogy minden áron utjába állanak Servétnek és veszett tudományának. Itt nyult legelőször csupasz kézzel darázsfaszékba az őszinte és nagylelkű Servét Mihály. Baseldben se bátorságos már neki maradni. Azért mielőtt Baseldből elment volna, egy Secerius nevű könyvnyomtatóval megegyezett, hogy a „Szentháromságról“ írt könyvét kinyomatja, még pedig mind a két nevével: Servét, Reves. Ez

a könyv csakhamar elterjedt Francia-, Német- és más országokban, de csinált is lármát! Kálvin a prédikáló székből hirdette: Servét megérdemelné, hogy testéből a szívet elevenen kivegyék. Hát az egész keresztény világ papjai mit nem mondtak!? Servét azonban Franciaországban egy harmadik: Villa Novanus név alatt élt és hallgatott. Könyvét francia, német, olasz és belga nyelven is kinyomatja. Latinul őt izben adta ki. Sok vagyont szerzett vele. Híres francia orvos lett belőle. Dissertációt is írt a szirupokról. Olaszországban, Svájcban és Németországban több esztendeig időzött. Titkon alattomban lappangó társaságokban élt. Könyvét azonban és tudományát terjesztette. Visszament Párisba és a titokban ott járó Kálvinnak látogatást ígért, de nem adta meg. Később azonban, amikor Lyonból Genfbe ment, meghallotta, hogy Kálvin ott pap, meglátogatta. Ekkor már Servétnek több könyve jelent volt meg, nevezetesen „A kereszténység helyreállítása“ (Restauratio Christianismi) is, amelyet vele együtt elégettek. A Kálvinnal való személyes ismeretsége révén több esztendőn át szóval és írásban annyit tusakodtak egymással, hogy annak leírására száz iv papir se volna elég.

Abban az időben Kálvin igen nagy híré és tekintélyű ember volt s befolyását arra használta, hogy Servétet elgáncsolja. Servét pedig hozzá hasonlíthatatlan okos és tudós, de bátor és tüzes ember lévén, nem férhetek össze. Leveleztek egymással, de Kálvin nem győzvén, talán nem is akarva vagy tudva felelni a Servét írásaira, végre is azt írja neki: „úgy veszem írásaidat, mintha számár irná“ és spanyol kutyának nevezte.

Nem sokkal azután Servét Genfből eltávozott, Lyonba, majd Párisba ment. Ott esztendőkn át a leghiresebb orvos volt. Sok könyvet adott ki, de egyet se a saját neve alatt. Itt adta ki Ptolemeus című könyvét is. Igen nagy vagyonra tett szert. Egy hajdani kedves tanuló társa, a viennai érsek akkori orvosa, Perilus János, azt írta neki, hogy menjen oda, mert az érsek utján igen fontos és tekintélyes állásba juttatja. Servét el is ment Viennába s ott lakott, amíg Franciaországban veszedelem nélkül lakhatott. Itt adta ki a bibliát is a maga jegyzeteivel.

1546-ban ismét megújította a levelezést Kálvin Jánossal. Egy sereg írást küldött ehhez a nagy férfihoz, barátságosan kérte azokra vonatkozólag véleményét. Hogy mi az az írások voltak azok, nem lehet tudni, mert Kálvin nem felelt. Alattomban azonban levelezés utján mint igen veszedelmes eretneket üldözte. Servét azonban nem félt, minthogy a viennai érsek is igen kedves barátja volt. De megcsalódott. Ugyanis újból kinyomatta és új jegyzetekkel látta el „A kereszténység helyreállítása“ (Restauratio Christianismi) című könyvét (amely már csaknem minden országban elterjedt és Kálvinnak is megvolt), még jobban felzendült ellene az egész világ kereszténysége és őt a Kálvin követői a templomokban nyilvánosan veszedelmes banditának hirdették.

(Folyt. köv.)

Az unitárius lelkeszi pálya szellemi követelményei.

Az U. J. áprilisi számában reámutattunk az emberi magatartás néhány olyan vonására, melyet gyakorlati tekintetben elsősorban a lelkesztől szoktak kívánni. Meg lehetne ugyan követelni minden más unitárius embertől, bármilyen foglalkozási körben van, de a lelkeszi pálya az, amelyen fokozott mértékben kell hordozni a szigorubb megítélést erkölcsi és társadalmi tekintetben is. Éppen ezért, ha a lelkesz nincs határtalan türelemmel és mértékfeletti önzetlenséggel, nagy hivatásérzettel és abból folyó kötelességtudattal, erős lélekkel és megbocsátani tudó szeretettel felruházva, akkor „a terhes, de gyönyörűséges iga” szinte napról-napra győtrelemmé válik számára, ami idő előtt felemészti erejét s csalódottá teszi legjobb szándéka végrehajtásában; ha tulérzékeny természetű, könnyen megbántva érzi magát s akadályozza még szorosabb értelemben vett kötelességei teljesítésében is; ha nem eléggé figyelmes és körültekintő, s őszintesége érzetében ott szól, ahol, jobb lett volna hallgatnia, olyan helyzetbe juthat; melyben hosszabb időn át csüggedés vehet erőt rajta ha a dolgok felett elnézni és felejtani nem tud, lelkesz talán össze is török és haszontalan szolgálóvá válik ott, ahol hivatást kellene teljesíteni. Más ember a megszabott hivatalos óra keretében elvégzi kötelességét s azután szabad, azt csinálja, amit akar. A lelkesznek a nap minden órájában, sokszor még azontul is, rendelkezésre kell állania, hűvel és az egyházközséggel szemben kötelességét teljesítenie. Ezért van az, hogy csupán a gyakorlati életet tekintve, mind többet hangoztatják és mindjobban kiérleli az élet azt a tudatot, hogy a nem hivatásos, könnyelmű természetű, vagy éppen erkölcsi tekintetben kifogásolható embert a lelkeszi pályára bocsátani s azon megtérni nem szabad.

Aki tehát nem magasabb nézőpontból tekinti a lelkeszi pályát, aki nem önzetlen céllal és méltó lelkeszettel, tiszta jellemmel, erős elhatározással és önfeláldozó készséggel indul el a lelkeszi pályán, az olyan ember jól teszi, ha nem megy tovább azon, hanem idejében más utra tér s tehetségének és hajlamainak megfelelőbb munkakört választ, mert a jövő különösen az unitárius lelkesztől az eddiginél több odaadást, hivatásérzetet és önfeláldozást fog követelni.

Ilyen a lelkesz élete és hivatásának betöltése gyakorlati szempontból. Ilyen és hasonló kívánalmakat támaszt vele szemben a hűvek tábora és az egyház érdeke. Mindez azonban távolról sem jelentheti azt, hogy ne legyen önértzetes, aki meggyőződésének szabadon és bátran ad kifejezést s az igazságért hathatósan szót emel. Okosnak és bölcsnek, körültekintőnek és előrelátónak kell lennie, hogy a tudatlant felvilágosítsa, a téves uton járó helyes irányba terelje, a fölényeskedőt alábbszállítsa, a közönyöst az egyházi munkába beállítsa, a helytelen

gondolkodásut tévelygéséről meggyőzze s a lelki élet hasznos munkásává tegye.

De van a kérdésnek más oldala is. Aki unitárius lelkeszi szolgálatot akar teljesíteni, annak tudnia kell, hogy szellemileg mivelt, képzett, tájékozott, tág látókörű embernek kell az unitárius lelkesznek lennie. Ennek pedig az alapja a szorgalmas tanulás, folytonos önmivelés, a tudományokban való jártasság. A gyakorlati és társadalmi életben való helyes és rokonszenves magatartás mellett a szellemi erő magasan szárnyalása biztosítja a lelkesz számára azt a tekintélyt, amely tekintélyt kölcsönöz az egyháznak és hűfelfogásnak is. Mi unitáriusok Erdély földjén olyan kevesen vagyunk, hogy csak elsőrangú emberek komoly tudása és magas szelleme biztosíthatja az egyház fejlődő életét a sokszor tapasztalt felekezeti szűkkeblűség között s az elkövetkezendő idők vészes áramlatában.

A nagy világ előtt úgy adhatunk hirt létezésünkről, ha felkészültségben és szellemileg különbek vagyunk másoknál; úgy igazolhatjuk, hogy hitünkben életképes erő és cáfolhatatlan igazság van, ha szorgalmas és színvonalon álló irodalmi munkálkodással eszméink tisztaságát és szépségét minél ssélesebb körben ismertté tesszük; úgy fordíthatjuk magunk felé a mások figyelmét, ha tudásunkkal, szellemi fölényünkkel sulyt tudunk adni az unitárius hűfelfogásnak.

Ez a munka a világiak sorbaállítását is szükségessé teszi, de elsősorban a lelkeszre vár. Igazat kell adnunk egyik kiváló teológiai tanárunknak, aki a nyilvánosság előtt adott kifejezést azon kívánalomnak, hogy az unitárius lelkesznek lehetőleg filozófiai gondolkodással, képzettséggel kell bírnia. A filozófiával való foglalkozás ébrentartja a tanulásvágyat, mely az általános szellemi tájékozottságot vonja maga után. Példák erre a szász papok, akik

Biztosítsátok életeteket
és vagyontokat a

Francia Romana

Ált. Bizt. R. T.-nál

Ügynökségek az ország

minden fontosabb városában.

Felvilágosítások a biztosítás minden ágában:

Brassó, Tehénpiac 1.

ha nem is filozófiai doktorátussal, de tanári diplomával, tehát a lelkeszín kívül valamilyen szakban szélesebb alapon nyugvó képzettséggel kerülnek az egyházköztség élére s akik mind egy-egy tekintély a maga helyén.

Az unitarizmus tisztult hitfelfogásával és elvitathatatlan igazságaival a vallásos, a lelki élet szellemi vezérségére van hivatva. Egészen velejáró, természetes követelmény a szellemi kiválóság és magasabbrendűség azokkal szemben, akik hivatott képviselői és szószólói annak. De a magasabb képzettségnek az eszköze a nyelvek tudása is. Egyik-másik világnyelvnek legalább oly mértékben való ismerete, hogy a tudományos teológiai műveket olvasni tudja és megértse, nemcsak kívánatos, de ma már szinte elengedhetetlen kötelességnek látszik. Akinek pedig alkalma nyílik, hogy valamelyik külföldi egyetemen éveket töltsön és tudását kiegészítse, továbbképezze magát, vétkezik önmaga és egyháza ellen, ha nem használja fel az alkalmat. Az ilyesmire nem kapacitálni kell az embert, ezért versengni kell. Ma az idő ennek nem kedvez, de a jobb jövőben bizni kell.

Röviden összegezve az elmondottakat: hivatásérzetben és gyakorlati magatartásban, az egyéniség vonzó erejében és tiszta önzetlenségben, erkölcsben, jellemében, akaraterejében és tudásban való kiválóság, párosulva a szónoki rátermeltséggel, — ez az én unitárius lelkészi eszményképem; ilyennek képzelem a ma és a jövő igazi unitárius papját.

Az idevezető ut azonban legalább is a Teológia Akadémia kapujánál kezdődik. Aki nem érez magában kellő hivatottságot arra, hogy ennek az eszményképnek megfeleljen, az ne menjen be azon a kapun. S ha talán kellő információ hiányában jóhiszeműen vagy ifjui könnyű gondolkozással bement és azután észreveszi, hogy természeténél vagy egyéniségénél fogva hivatásának, az egyháznak, az eszmének hasznára nem lehet, térjen vissza, jöjjön ki a kapun s keresse boldogulását ott, ahol nagy lelki érdeket nem veszélyeztet.

Ha pedig a kapun belülmarad s a megkezdett uton továbbhalad, akkor számoljon az unitarizmus nagy érdekeivel. Egyéni célját rendelje alá a hivatás fontosságának. Illeszkedjék bele a társadalmi rendbe s fokozott munkával, tudása erejével igyekezzék az általa képviselt eszmének erőt adni, ne pedig külön elvekkkel s a szélsőséges irányzatokra való hajlandósággal a szükséges fejlődést gyengíteni, hátráltatni. Az unitárius gondolkodás természetesebb annál, mint-hogy a szélsőségekre bármilyen tekintetben szükség lenne. Ha ilyen uton hisszük a figyelmet magunk felé fordítani és nem értelmi képességgel, józan és tiszta gondolkozással, meggyőző erővel, akkor az unitarizmus lényegét nem értettük meg, a benne levő igazságot nem fogtuk fel.

Aki az unitárius lelkészi pályára szánta magát, annak az unitarizmus igazságában és erejében s

eszméi győzelmében hinni kell. S ezt a győzelmet minden erejével elősegíteni. Ezt várja az unitárius egyház és az unitárius szellem a jövő unitárius papjától.

Gyakorló lelkész.

Negyven éves érettségi találkozó.

(Visszanézés 40 év távlatából.)

Az érettségi találkozók rendszeresen június hóban szoktak lenni. Kedvesek és emlékezetesek ezek a találkozók, melyeken igyekszik minden egykori osztálytárs résztvenni. Összejönnek ismét legalább egy napra az élet mezején sok irányban és sokféle munkakörbe szétszórt tanulótársak, akik éveken át együtt, egymás mellett készültek az életre. Visszagondolnak arra, hogy komoly és lelkiismeretes tanárok vezetése mellett több-kevesebb szorgalommal miként igyekeztek elsajátítani a tudomány és művelődés alapjait. Felelevenítik az iskolai élményeket, megújítják a baráti érzelmeket, elmerengnek a régi emlékeken és biztató reményeken, számot adnak arról, hogy a reményekből mik valósultak, a küzdelmekből, csalódásból, bánatból mennyi jutott, elmondják gondtalan életüket, vagy nehéz sorsukat. Sokszor már őszbecsavarodó hajjal, de vidám arccal néznek be a lakószobákba és tantermekbe, hol diákéveiket töltötték. Az ifjkor gondtalanságába lendítik vissza magukat egy pillanatra, midőn boldog visszaemlékezéssel telik meg a szívük az Alma Mater iránt, melynek falai közül életük elindult. Elmennek életben levő tanáraikhoz s felkeresik néhány szál virággal kezükben az elhunytak sírját. A szeretet és megbecsülés által vezéreltetve kopogtatnak be az iskola mostani igazgatójához, hogy hála-juknak adjanak kifejezést a régmultakért és a megújult emlékekért.

A mostani 40 éves érettségi találkozó annyiban emelkedik ki a többi közül s van bizonyos mértékben történelmi jelentősége, hogy a 40 év előtti érettségizők huzták be utoljára maguk után a kolozsvári régi unitárius kollégium kapuját. Az óvári, majd főtéri iskolahelység után ez a ma is meglévő, de más célra használt kétemeletes épület 100 éven át fogadta falai közé a tanuló ifjúságot, melynek bejárata felett már homályos betűkkel állott a klaszszikus korra emlékeztető mély értelmű felírás: MUSIS et VIRTUTIBUS. Ez a két szó mindenkit arra figyelmeztetett, hogy a Muzsákkal való foglalkozás élesíti az elmét és szépíti a lelket, az Erények elsajátítása és megbecsülése pedig helyes irányban formálja és edzi a jellemet. De figyelmeztetett arra is, hogy aki azon a kapun bemegegy, annak e jelszavak utmutatása mellett az unitárius szellemtől átítatva, tudásban gazdagodva, megszépült étellel és mocsoktalan jellemmel, az életharcra nagy és öntu-

datos felkészültséggel, a tudomány mellett a gyakorlati ismeretek tárházával kell kijönnie.

Negyven esztendő előtt dr. *Gál Kelemen*, a szigorú, de igazságos tanár, a már akkor ismert nevű pedagógus és filozófus volt az igazgató, aki ma az intézetnek tb. igazgatója és felügyelő gondnoka. Az iskolai esztendő megkezdése után az 1900 évi októberi főtanács állította a kollégium élére a pár hónappal azelőtt váratlanul ifjan elhunyt nagytekintélyű *Boros Sándor* igazgató helyére. Egy évig volt a közel három és félszázadra visszanezű unitárius kollégium 3-ik épületében az igazgató, hogy aztán még 24 évig vezesse a neveléstörténet pátriárkális életének a befejezése után az 1901-ben megnyílt új, impozáns és diszes épületben, eleinte a fejlődés reményteljes biztatása mellett, majd a világháború viszontagságai között és az impériumváltozás után is nehéz próbáknak alávetett kitartó erővel az intézetet. Dr. *Gál Kelemen* a most 40 éves érettségi tátkozóra összegyűlőknek a 2-ik gimnáziumtól igazgatóvá történt választásáig osztályfőnöke, az utolsó évet kivéve a latin s mindvégig a német nyelv tanára volt. A tisztelet és nagybecsülés ma is él egykori tanítványai szívében.

Rajta kívül a régi épületet elhagyó érettségizőknek az utolsó évben még tanárai voltak: a filozófus gondolkozású és kiváló szónoki erejéről ismert *Péterfi Dénes* (hittan), a nagytudományú és élestollu kritikus: *Kanyaró Ferenc* (magyar irodalomtörténet és filozófia), a világos gondolkozású s ma teol. tanári széket betöltő *Gálfi Lőrinc* (latin), az örökké vidám és humoros kedvű *Ulár Pál* (görög) a lelkes és a szegény fanulókat hathatósan felkaroló *Kovács János* (történelem), a puritán becsületességű és az egyház vagyonát a végletekig féltő *Benczedy Gergely* (fizika, kémia), a mesélni is szerető és mosolygó arcú *Hidegh Mihály* (mennysiségtan), a kiváló tornászokat nevelő *László Gyula* (torna), s a zeneköltő *Iszlai Márton* (ének). Mind megannyi tekintély, kiknek nevét és emlékét 40 esztendő után is a tisztelet és hála érzete övezi. Dr. *Gál Kelemen* kívül ma már csak *Gálfi Lőrinc*, *Hidegh Mihály* és *László Gyula* vannak életben.

A régi kollégiumban utolsó érettségizők a következők voltak: 1. *Abrudbányay Géza*, kiből neves ügyvéd lett Kolozsvárt. 2. *Balogh József*, jogi pályára ment, majd a bölcséleti szakot is végezte és különböző állásokban szolgált. 3. *Barabássy Albert*, ügyvéd Marosvásárhelyen és a marosi unitárius egyházkörnek egyik felügyelő gondnoka. 4. *Bányay László* földbirtokos a kolozsmegyei Középlakon. 5. *Benczédi Ferenc*, jogi pályára indult, de egy év múlva elhunyt. 6. *Boros György*, végezte a kolozsvári Gazdasági Akadémiát, jegyzői diplomát is szerzett, jelenleg a székelykereszturi unitárius gazdasági iskola igazgatója. 7. *Csipkés Ödön*, utolsó hírnök szerint törvényszéki tanácselnök Nyiregyházán.

8. *Demény István*, szolgabíró volt Torda-Aranyos megyében, már régebbi időtől nyugdíjban van. 9. *Derzsi Zoltán* a székelykereszturi unitárius főgimnázium tanára volt, majd a nagyváradi áll. főgimnáziumhoz helyeztette magát. 10. *Gergely Lajos* ügyvédi pályára ment s tudomásunk szerint Kolozsvárt lakik. 11. *Gyöngyössy Zsolt* tényleges huszárfőhadnagy volt, meghalt. 12. *Kiss Ernő* közigazgatási pályára ment, főszolgabíró volt Szolnok Doboka megyében. 13. *Kiss Sándor* unitárius lelkész az udvarhelymegyei H. Jánosfalván. 14. *Kovács István* unitárius lelkész Magyarszentbenedeken. 15. *Kovács Kálmán* főgimn. igazgató, tanügyi főtanácsos Budapesten. 16. *Kovács Lajos* unitárius lelkész-esperes Brassóban. 17. *Gróf Kun Zsigmond* földbirtokos Szolnok Doboka megyében. 18. *Májay Dezső* kir. közjegyző Kaposvárt. 19. *Mocsán Aurél* jogi végzettséggel ny. postafőfelügyelő. 20. *Nagy Benedek* ügyvéd volt Désen, meghalt. 21. *Nagy Rudolf* jegyző volt, meghalt. 22. *Papp Gyula* unitárius lelkész Szentháromságon, Maros megyében. 23. *Remisovszky János* orvos Kolozsvárt. 24. *Sárpy István* katonai pályára ment, a Felvidéken lakik. 25. *Szentpáli Sándor* szolgabíró volt Nagyajtán, meghalt. 26. *Szén Mihály* unitárius lelkész Datkon, Nagyöküllő megyében. 27. *Uzoni Imre* a kolozsvári unitárius kollégium nyug. tanára. 28. *Vaska Béla* adóhivatali tisztviselő volt Bánffihunyadon, majd Sepsiszentgyörgyön, a világháború idején 1915-ben mint főhadnagy a Kárpátokban eltűnt A 28-ból 3 r. kath., 2 ref. és 1 gör. kat. vallású volt.

Báró *Petrichevich Horváth Kálmán* egyházi főgondnok évtizedeken át 200 korona jutalmat adott minden évben annak, aki az érettségét legjobb eredménnyel tette le. Ezt a jutalmat a fentiek közül *Kovács Kálmán* kapta.

A 28 érettségiző közül tudomásunk szerint mintegy 20—22 életben van. Utotjára a 35 éves találkozóra gyűltek össze. Még nincs biztos hír arról, hogy a 40 éves találkozó ideje mikor lesz, állítólag június első felében. Hisszük, hogy aki csak teheti, megjelenik azon, névsort olvasnak, szeretettel gondolnak az elhunytakra és elmaradottakra, elmennek a régi kollégium falai közé, szétnéznek annak udvarán, betekintenek a még meglévő tanuló szobákba és tantermekbe, együtt lesznek az élő tanárokkal és hálával gondolnak az elhunytakra, megjelennek az ősi unitárius templomban közös imádkozásra és hálaadásra, melyben mindig a felekezeti és nemzetiségi érdeken felülemelkedő felvilágosult vallásos szellemnek a beszéde hangzott.

Hogy a 40 éves találkozó a Romániában élő három unitárius lelkész is ott lehet-e, nem lehet tudni. De lélekben ott lesznek s templomaikban azért is imádkozni fognak, hogy a jó Isten áldja meg az egyházat és iskolát, amely keblén nevelte és sokakat anyagilag is segített; áldja meg az élő tanárokat és egykori osztálytársakat, az elhunytak

emléke legyen áldott. A régi kollégiumnak még ép-ségben levő falai hirdessék sokáig a pátriárkális tanulói élet kedves emlékeit s a 39 esztendő új kollégium monumentális alakjával álljon sokáig; mindig kiváló tanári testülete neveljen és bocsásson szárnyra évről-évre dicsőbbnél-dicsőbb nemzedéket, akik szellemi és anyagi javaikkal gondolni fognak az egyházra és arra a tiszta szellemre, melyet az intézet falai között magukba szívtak.

Szétszórta élő és találkozóra készülő kedves osztálytársak, a 40-ik találkozóra gyűljünk össze hiánytalanul s ha lesznek, akik nem lehetnek velünk, gondoljunk a régi szeretettel egymásra!

A viszontlátásra!

Kovács Lajos.

Halálozás.

Kolosi Murvay Sámuel ujszékelyi földbirtokos április hó 12-én, életének 67-ik és boldog házasságának 30-ik évében nehéz szenvedés után elhunyt. Szorgalmas és munkás ember volt, aki szakszerűleg gazdálkodott és sokaknak példát mutatott. Tagja volt az Egyházi Főtanácsnak, lelkes unitárius, aki az egyházi életben mindig buzgón vett részt. Özvegye, gyermekei és kiterjedt rokonság gyászolja. Emléke legyen áldott.

Osváth Árpád ügyvéd, utóbbi időben az oklándi járás főszolgabirája, életének 55-ik és boldog házasságának 24-ik évében április hó 19-én váratlanul elhunyt. Felügyelő gondnoka volt a kereszturi egyházkörnek, elnöke a körüli Dávid Ferenc Együletnek és tagja az Egyházi Főtanácsnak. Buzgó munkása volt az egyházi és közéletnek. Székelykeresztúron temették el. Özvegye és számos rokon gyászolja. Pihenjen csendesen.

Özv. Györffy Ferencné sz. Bartha Rolixena, volt székelyszentmihályi lelkész özvegye április hó 22-én 82 éves korában, rövid szenvedés után, Székelyderzsben, csendesen elhunyt. 40 évig hordozta az özvegység nehéz fátyolát keresztényi alázattal, békességes türelemmel, Istenbe vetett hittel és bizalommal. Özvegysége alatt árván maradt 8 gyermekét sok gondnal, testi-lelki tusakodással felnevelte, szárnyukra bocsátotta. Temetése április 29-én volt a község mély részvéte mellett. A gyász háznál Balázs András tb. esperes, a sírnál Nagy Béla muzsnai lelkész tartott beszédet. — Elhunytát gyermekei, unokái és kiterjedt rokonsága gyászolja. Gondos édes anya, munkában fáradhatatlan, szelid lelkű, buzgó unitárius nő volt. Pihenjen csendesen!

Szent-Iványi Sándorné, Marosvásárhely egykori árvaszéki elnökének özvegye hónapokkal ezelőtt elhunyt, de a hír megkésve jutott hozzánk. Nem volt unitárius, de az unitárius egyházi mozgalmak iránt élénken érdeklődött. Lapunk előfizetője volt. Szent-Iványi Sándor teol. akad. tanár, fővárosi hitoktató-lelkész édes anyját gyászolja az elhunytban. Együttérezzünk vele a veszteségben.

S Z E M L E.

A püspökválasztás elhalasztása.

Az április hó 27-ikére kitűzött unitárius püspökválasztás idejét értesülésünk szerint bizonytalan időre elhalasztották. Van ennek bizonyos előnye is, mert a választásra jobban elő lehet készülni s a magas és fontos tisztre legalkalmasabb ember köré csoportosulni; de van hátránya is, mert a ma olyan fontos egyházépítő munkát ideiglenesen működő embereknek kell végezni, kiket éppen az ideiglenesség akadályoz a határozott program kitűzésében, a belső egyházi élet irányításában.

A magyar ev. egyház új superintendense.

Az Ágostai Hitvallású Magyar Evangélikus Egyház április 27-én tartotta a superintendens (püspök) választását. Hir szerint a mintegy 20 egyházközségből és 30 000 lélekszámból álló romániai magyar evangélikus egyháznak szavazattöbbséggel Argay György, korábban pürkereci (Brassó megye) lelkész, az utóbbi években temesvári lelkész-főesperes lett a superintendense.

Magyar és szász evangélikusok szétválása.

Nem új keletű az a mozgalom, mely szerint Kolozsvárt a magyar evangélikusok a szász evangélikusoktól elválni akarnak és önálló magyar egyházközséget alakítani. Most azt olvassuk, hogy a kettéválás megtörtént s az új magyar egyházközségnek önálló lelkésze a kiváló Járosi Andor teol. magántanár lett, aki a magyar nyelvű lelkészi szolgálatot eddig is ellátta.

Lelkészek és tanítók utánpótlása Romániában.

Az új politikai átalakulással Romániában úgy a ref., mint az unitárius egyház papnevelő intézet nélkül maradt. A ref. egyház már régebben megtette a lépést egy ilyen intézet megszervezésére s tudomásunk szerint Nagyenyeden az már be is indult. Az ügy a kormánnyal is el van intézve. A lelkész-képzés tehát a ref. egyház részére biztosítva van. De honnan veszi az unitárius egyház a lelkészeket és tanítókat, ha utánpótlásra lesz szüksége? A romániai unitárius egyház vezetősége mélyen hallgat s ebben a nagyfontosságú kérdésben sem tájékoztatja a közönséget. Nem lehet tudni, hogy tett-e lépéseket e fontos kérdéseknek a ref. teológiai intézettel és tanítóképzővel kapcsolatban való megoldására. Azzal mindnyájan tisztában vagyunk, hogy külön unitárius teológiai intézetet, annál kevésbé tanítóképzőt létesíteni és fenntartani nem tudunk. De ha akadna olyan ifjú, aki az unitárius lelkészi és tanítói pályára szeretne előkészülni és Romániában állást vállalni, mit tegyen, hova forduljon? Nem tud senki felvilágosítást adni. Nem történik felhívás

irányítás, tájékoztatás és buzdítás sem a lelkesí-
sem a tanítói pálya érdekében. Pedig ha most kezd-
jük el a munkát, úgy is csak 4—5 év múlva lesz-
nek kész embereink. Etekintetben gyorsan intéz-
kedni kell és megfelelő propagandát kifejteni.

Tiszta unitárius család.

Egyik unitárius egyházi lap, melynek a létéről
immár 9-ik hónapja nem tudunk, nagy gondot for-
ditott és lelkes propagandát fejtett ki a tiszta uni-
tárius család érdekében. Külön kiemelte, ha tiszta
unitárius családban történt keresztelés vagy házas-
ságkötésnél ilyen család alakult. Csekély létszám-
munkát tekintve nagyon fontos kérdés ez. Ha elő-
lött kissé elgondolkozunk, unitárius meggyőződésün-
ket életre hívjuk és egyházunknak a jövőjét fontol-
gatjuk, önként előtérbe lépik a feladat, hogy min-
den unitárius férfinak és nőnek lelkes prófétának,
önfeláldozó apostolnak kell lennie az unitarizmus
vitathatatlan igazsága és szellemi tisztasága érdeké-
ben. Szüntelenül erőteljes és öntudatos propagandát
kellene mindenkinek kifejtenie felvilágosítás és meg-
győzés útján, beszélve és hirdetve alkalmas és alkal-
matlan időben, még a háztetőkről is hitünk érthe-
tőségét és szépségét. Erőtlen egyházi életünkből ki-
folyólag éppen elég veszteségnek vagyunk kitéve,
aránylag valószínűleg többnek, mint más felekeze-
tek. Ideje volna, hogy igehirdetésünkben és társa-
dalmi érintkezéseinkben az öntudatosító és meggyő-
ző unitárius szellem több szóhoz jusson és jobban
foglalkoztasson mindnyájunkat. Egy pillanatig sem
volna szabad felednünk, hogy „az ordító oroszán
széjjeljár, keresvén akit elnyeljen.“ A fenyegetés, a
gyengítésnek a szándéka különösen a számban ki-
sebb egyházak ellen irányul. A hathatós védeke-
zésnek egyik módja: tiszta unitárius családok lét-
rehozása. Ezt az unitarizmusban rejlő tiszta hit-
igazság is követeli.

A templom az egyházi élet központja.

A kereszténység életében minden időben a
templom volt az egyházi élet központja és kell
maradnia ezután is. Bövön szolgáltat erre példát
unitárius egyházunk története. Amikor a felekezeti
félékenység ellenünk támadt s megfosztani igyekezett
anyagi javainktól és minden életlehetőségtől, elődeink
a templomba mentek vigasztalást, új erőt és bátorit-
tást meríteni. Amikor a templomokat, az egyházi
élet legbiztosabb őrhelyeit a hatalom erejével önké-
nyesen elvették, a hivek magánházaiknál gyűltek
össze közös imádkozásra, istentiszteletre, hogy az
anyaszentegyházhoz és hithez való ragaszkodást erő-
sítsék s a kitartásra egymás buzgóságából buzdítást
merítsenek. Olyan időket élünk, amikor a templom-
nak a fontossága ismét nagyobb lett, mint sok más
időben. Aki őszintén szereti az unitárius egyházat
és megbecsüli annak tisztult hitfelfogását, aki nem-

csak névszerint tartozik az unitáriusok közé, hanem
saját példájával is erőt igyekezik adni a netán csüg-
gedőknek és jogot szerezni a közönyösök fölrázására
s őket az egyház és hit értékelésére vezetni, az a
templomba megy, legyen tanult vagy egyszerű sors-
ban élő ember. Aki elkerüli a templomot vagy ritkán
megy oda, az lekicsinyli a hitben rejlő erőt, fölényes
gondolkodásával nincs hasznára az egyházi életnek,
szaporítja az egyházzal, hittel, Istennel nem törődők
számát, lebecsüli a belső emberi szolgálatot s álta-
lában a templom hasznos voltát és építő erejét.
Pedig az egyházi életnek a központja, honnan a
buzgóság, lelki nemesbülés és áldozatkészség ereje
kiindul: a templom, ahol nemcsak az egyházat építi
és a lelki erőt növeli az ember, hanem a földi küz-
delmekre időről-időre új erőt szerez. Az igazi uni-
tárius ember a templomot joggal tekinti az egyházi
élet központjának s annak buzgó szívvél való láto-
gatását mindennek elébe helyezi.

Anyák napja.

A közelebbi évek egyik legszebb és legméltóbb
ünnepe az ANYÁK NAPJA, amelyet széles körben
s talán a világ minden táján május vagy június
hóban megtartanak. Ha valaki iránt a szeretet és
tisztet, a hála és köszönet érzelmeit kifejezésre kell
juttatni, az az édes anya. Hisszük, hogy ma már
nincs egyetlen unitárius egyházközség, melyben az
ANYÁK NAPJÁT meg ne tartanak. Éppen abban
az időszakban vagyunk, amely az ünnepély meg-
tartására a legalkalmasabb. Ez ünnepélyeknek az is
következménye kell legyen, hogy a legtöbb gyerme-
kes szegény anyákat segélyben részesítsük. A gyer-
mekek szedjenek virágot, mondjanak verset az édes
anya tiszteletére; a felnőttek gondoskodjanak a gon-
dok között élő édes anyák megsegítéséről; az egy-
házi vezetők a Nőszövetség bevonásával rendezzenek
szívekig ható ünnepélyt a templomban az édes anya
iránti szeretet ápolására és méltó megbecsülésére.

Vallásvizsga.

A vallásvizsga fontosabbá vált, mint eddig volt.
Fontossága különösen ott mutatkozik, ahol nincs fe-
lekezeti iskola. A vallásvizsgán nemcsak a hitoktató
mutatja be a növendékek feleleteiben munkássága
eredményét, hanem a szülők és közönség jelenlété-
ben a gyermekekkel is megéreztetni, hogy van egy-
ház, amely keblén növeli őket Minél komolyabb és
ünnepélyesebb a vallásvizsga, annál jobban mélyíti
a zsendülő gyermeki szívben az egyházszeretetet s
ébresztgeti a tudatot, hogy neki az unitárius egy-
házhoz és hithez szíve utolsó dobbanásáig ragasz-
kodnia kell.

Az Unitárius Jövendő jelentősége.

A bécsi döntéssel az „Unitárius Jövendő“ kivé-
telével mindenik unitárius egyházi lap, illetve folyóirat
magyar területen maradt. A Romániában élő és egy-
házi dolgokkal foglalkozni szerető unitáriusoknak tul-

nyomó többsége eleitől fogva örvendett annak, hogy Romániában is van egy bevezetett unitárius lap, mely a lehetőség szerint nagyobb területről egyházi híreket közöl, az egyházhoz való ragaszkodást ébrentartja és az unitárius öntudatot ápolja. Ennek sokan előszóval és írásban is kifejezést adtak. Az **Unitárius Jövendő** fontossága tehát elvitathatatlan. Megnyugvással tölt el, hogy ezt csaknem minden valamire való unitárius ember elismeri.

De meg vagyunk győződve arról is, hogy a Románia területén túl élő unitáriusok is méltányolják fáradságunkat és kitartásunkat, szívesen fogadják és olvassák az **Unitárius Jövendőt**, mely az ősi unitárius egyház testéről leszakadt unitáriusok földjéről a lelki és szellemi közösség alapján a hit erejével, a reménység biztatásával s a testvériség érzetével beszél azoknak lelki világáról, akik a kisebbségi sorsban szűkebb térre szorítva és számban megfoszva még az eddiginél is nagyobb erőt látnak a vallásban és egyházban s a megtartás legbiztosabb lehetőségét ismerik fel az egyházi feladatok teljesítésében.

Ezért minden akadály és nem gondolt nehézség ellenére is jó lelkiismerettel és kitartással dolgozunk s ha kell, erőnk feletti munkát is vállalunk az egyházért, a hitbeli tisztább gondolkozásért, az unitárius jövőért és a világon bárhol élő unitáriusokkal való testvéri összeköttetésért. Hisszük, hogy ebben a törekvésben minden unitárius segít minket, örömmel fogadja az **Unitárius Jövendőt**, az egyetlen romániai unitárius lapot s azt szellemileg és anyagilag támogatni kötelességének tartja.

Szerkesztőség kérése.

Tekintettel arra, hogy az „**Unitárius Jövendő**“ Romániában az egyetlen unitárius lap, tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy azt unitárius testvéreinkkel és az unitárius szellem iránt érdeklődőkkel megismertetni s őket az előfizetők sorába léptetni szíveskedjenek.

Lelkész- és tanítótársainkat külön is kérjük, hogy azoknak, akik az **Unitárius Közlönyt** korábban járaták, figyelmét az **Unitárius Jövendő-re** felhívni szíveskedjenek s buzdítsák a lap előfizetésére. Mutatványszámot szívesen küldünk.

A szerkesztőség azt is közli, hogy a téli időszakban nyomtatott olcsó példányokat a tavaszi munka-időszak beálltával beszüntette. Az olcsó példányok árában begyűlt összegnek mielőbbi szíves megküldését tisztelettel kérjük.

Előfizetési tájékoztató.

Az **Unitárius Jövendő** előfizetési ára 1940. szeptemberig 100 lej, illetve 4 pengő. 1940. szeptembertől 1941 december végéig 130 lej, illetve 5 pengő. Tisztelettel kérjük olvasóinkat, hogy az előfizetési díjat, az esetleges hátralékkal együtt az alább megnevezettekhez mielőbb megküldeni szíveskedjenek: Romániában a szerkesztőség címére. A vissza-

csatolt erdélyi területeken Hadházy Sándor egyházi pénztáros kezéhez, Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 12 szám alá. A Nagyváradon tuli területen az „**Unitárius Iratmisszió**“ vezetője, Ujváry László urhoz Budapest, V., Koháry-u. 4 sz.

Kolozsvárt az előfizetési díjakat Szabó László tanárjelölt szedi be.

Bizalommal kérjük olvasóinkat, hogy kérésünket figyelembe venni s azt mielőbb teljesíteni szíveskedjenek.

A lakásváltozás sürgős bejelentését tisztelettel kérjük.

Biztosítást a legelőnyösebben

az **Első Romániai Temetést Biztosító**

R. T.-nál (ezelőtt G. SZÁVA és A. SZÁVA)

köthet.

Brassó, Weiss Mihály-u. 35

Általános Hitelbank R. T.
Braşov

fiókok:

TIMIŞOARA
ORADEA

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Braşov, Str. Dr. Babeş 1 sz.

hova a lappal kapcsolatban minden megkeresés, közlemény és pénzeszeg küldendő.

Kérjük munkatársainkat, hogy a ket vagy egyéb közleményt a nek a szerkesztőség

Nes

*viszér Dr. Szabó Gyula
Közeve. Dan-elnök urnak*

Budapest

VIII. Illés utca 66/a. Ungaria